

A NEMZETKÖZI NEVELÉSÜGYI ÉV

1. *Néhány problémánk és a mai iskola*

A pedagógiáról napjainkban bizonyosan többet beszélnek és írnak világszerte, mint a történelem folyamán bármikor. Rövid időn belül gyors egymásutánban követik egymást — valósággal torlódnak — azok az alkalmak, melyeket szakemberek számára teremtenek helyzetelemzéseik és hipotéziseik kifejtésére, vagy annak érdekében, hogy a nevelés ügyét az egész társadalom figyelmének és érdeklődésének középpontjába állítsák. Csak az 1970-es évben olyan kiemelkedő eseményekre kellett és kell felkészülni hazánkban, mint pedagógiai fejlődésünk értékelésére felszabadulásunk 25 éves évfordulója alkalmából, az V. Egyetemes Nevelésügyi Kongresszusra, a Comenius évfordulóra, az Egyesült Nemzetek Szervezetétől meghirdetett Nemzetközi Nevelésügyi Évre.

Ezekon a rendezvényeken bizonyosan szépen elmondják, hogy fokozni kell egész köznevelési rendszerünk teljesítőképességét, és ennek érdekében világosan meg kell rajzolni fejlődésünk perspektíváit. Nem lehet előrelépni — bármilyen szinten lényeges döntést meghozni — annak látása nélkül, hogy hogyan illeszkedik be az új egy mozgásban és átalakulásban levő rendszer egészébe. Egy működő rendszeren belül minden változtatásnak úgy kell alakítania a jelent, hogy közben a jövőbe is átvezessen. Ha nem így gondolkodunk és teszünk, képtelenné válunk ésszerű tervezésre, a terveken belül a prioritások megjelölésére. Nem tudjuk kikerülni az ötletszerűséget, az olyan befektetéseket, melyek egy következő szakaszban már haszontalanoknak bizonyulnak. Egységesen fogalmazódik meg a nevelés tudományos alapokra helyezésének igénye, ezzel kapcsolatban a nevelés-tudomány és társtudományai erőteljes intézményes fejlesztésének szükségessége.

Az a mód azonban, ahogy az ilyen kérdéseket tárgyalják, sokszor elszakítja a jövőt a jelentől: nem a jelen tennivalóit fogalmazzák meg, melyeknek eredményeképpen következik majd be valami, hanem azt vázolják, amit a jövőtől várnak, és engedik, hogy az emberek megnyugodjanak abban, hogy ez a jövő még messze van, ma még nem kell tenni semmit. Mikor például a 2000 vagy 2015 évet említik, nem az domborodik ki, hogy az akkor élő emberek tekintélyes része mai iskolás tanulóinkból áll; mikor a tankötelezettség időtartamának meghosszabbításáról van szó, akkor is sokszor gondolnak egy egyszerű törvénycikkre vagy rendeletre: nem arra, hogy egy hosszú folyamatra kell felkészülni, melyben fokozatosan szerveződik át egész iskolarendszerünk, mely magával hozza az iskolák épületének és berendezésének bővítését és átalakítását, a pedagógusképzés reformját stb., stb. Egy lényeges, a köznevelés egészét érintő újítás megvalósítása évtizedek kérdése, következményeiben pedig még későbbben mutatkozik meg.

Van tehát egy alapvetően érvényesülő követelmény a pedagógiában a mai feladatok meghatározásánál is, ez a prognosztikus látásmód, a jelennek a jövő felől történő értékelése. Ez akkor is így van, ha a tudomány sohasem mondhatja meg pontosan, hogy mi lesz, hanem csak azt, hogy mi lehet, és hogy a lehetőségek

közül minek a *valószínűsége* a legnagyobb. A valóságos történésebe ugyanis emberi döntések is beleavatkoznak. De a döntést meghozó ember elhatározása éppen attól függően tervszerű vagy ötletszerű, hogy mennyire ismeri a lehetőségeket, a valószínűleg felmerülő szükségleteket. Ennek tudatában kell a jövőt a jelennel, a ma meghozott döntést a jövőben várt következménnyel szorosán együtt látni.

Ennek a bevezető néhány megállapításnak a leírása elengedhetetlen akkor is, ha a következőkben az *itt és most* megvalósítandó feladatok közül sorolunk fel néhányat, hiszen nyilvánvaló, hogy az az iskolás, akiből a sokoldalúan kiművelt szocialista embert alakítjuk, a jövőben él majd. És ha azt mondjuk, hogy nevelésünknek az a célja, hogy minden tanulónk érje el saját tetőjét, valósítsa meg mindazt, ami benne értékes, akkor ez a személyiség a jövő társadalomban hasznosítja majd kialakult képességeit.

Meglevő problémáink közül bizonyosan először kell említeni a gyermekkel való tájékozott és felelős foglalkozást születésétől kezdve: az iskolázás előtt, majd az iskolával párhuzamosan. Alig kell itt utalni azoknak a meggyőző szociológiai vizsgálatoknak a sorára, melyek szerint már az elemi iskola 1. osztályában olyan (az eltérő környezeti hatásoknak tulajdonítható) különbségek vannak gyermekek között, hogy a mindenkinek ugyanazt ugyanúgy tanító iskola a hátrányos helyzetet előidéző tényezők egyikévé válik; a nagyon hiányosan nevelt, az iskoláéval nem egyező követelményeket támasztó környezet esetében pedig az egyéni különbségekre tekintettel kialakított — tehát célszerűen individualizált — tanítás sem vezet eredményhez. Ha az egyenlő feltételek biztosítását a nevelés terén komolyan vesszük, az eddiginél behatóbban kell foglalkozni a szülők nevelésével, azokkal a gyermekekkel, akik az elégséges kezdeti gondozást és nevelést a családban nem kapják meg. Ez a probléma társadalmi: az iskola ma csak közvetve és hiányosan járulhat hozzá a megoldáshoz.

Az iskolába lépés első napjától kezdve — és az iskolázás egész ideje alatt — meg kell valósítani a tanulók egyéni sajátosságaival jobban számoló, ilyen értelemben individualizált tanítást: az iskola a gyermekért van, minden gyermekért. Motiválnia kell tudnia tehát a szükséges erőfeszítéseket minden tanuló számára, mindig újból. Az egész tanításnak pedig fokozatosan csökkentenie kell a hátrányos helyzet következményeit, miközben a többi tanuló optimális előrehaladását is biztosítja.

Természetesen következik az előző követelményből annak biztosítása, hogy az iskola hatásrendszere egybehangolt legyen, a tanítás pedig úgy haladjon előre, hogy minden következő lépésnek meg legyen az elégséges alapja az előző tanulmányokban. Az iskola mint intézmény nevel: minden egyes tanuló elégséges fejlődéséért és az együttes teljesítményért csak úgy vállalhat felelősséget, ha az egy osztályban tanító tanárok között, az iskola és a napközi (tanulószoba, kollégium) között, az iskola és az ifjúsági mozgalom között stb. folytonos kölcsönös tájékoztatás, szoros együttműködés valósul meg. Ugyanilyen szervesnek kell lennie a folyamatosságnak az egymásra épülő osztályok között. Lehet-e előre menni akkor, mikor észleljük az előrehaladás szempontjából lényeges anyagrészek hiányos elsajátítását, esetleg előző évek nem kielégítő tanári munkáját? Lehet-e rátanítani arra is, ami nincs? És ha ugrásszerűen növekedő nehézségek jelentkeznek, mint sokszor az általános iskola alsó tagozatából a felsőbe, a felsőből a középiskolába való átmenetnél, akkor nem az-e a teendő, hogy az átmenetnél felmerülő problémákat megoldjuk, és úgy haladjunk előre, hogy ne botoljunk meg mindig újból a magunk által teremtett vagy el nem távolított akadályokba?

Alig kerülhető el a legtöbb esetben a haladást mindenki számára biztosító, változatosabb átmeneti formákhoz való folyamodás, az individualizálás abban az értelemben, amelyben már szóltunk róla: a lassan haladók külön foglalkoztatása, a gyorsan haladók számára önálló, alkotó munka beiktatása, tehetségállományunk minél gondosabb ápolása.

Ilyen igények megfogalmazása alig lenne több teljesíthetetlen vágyak kifejezésénél, ha nem látnók, hogy az iskola ma több, mint a tanárok együttese. Az új szervezeti formákhoz ugyanis azonnal hozzá lehet venni az új módszereket és eszközöket: az egyszerű könyvtől és állóképtől a programozott tanuláshoz és a nyelvi laboratóriumig. De szervesen be lehet iktatni a tanításba az iskolarádiókat és televíziókat a tantervvel egyeztetett adásait, ezeknek a tömegközeli eszközöknek az iskolai celokkal és feladatokkal egyeztethető egyéb műsorait. Az ismereti forrásoknak ezt a nagy bőségét kell a tanárnak tekintetbe vennie, segítségükkel jobban támaszkodni a tanulók önálló munkájának eredményeire. Aki ma elég gyakran látogat meg iskolát, sajnálattal állapíthatja meg, milyen kevésbé veszik igénybe a közlésnek ezeket az új csatornákat, és mennyire a régi iskola él tovább lényegesen megváltozott környezetben és feltételek között.

És amikor ma — szóban — hangsúlyozzuk is, hogy az iskolának a gyorsan változó jövőre, egyes megtanult ismeretek korai elévülésére való tekintettel meg kell tanítani növendékeit tanulni, szükségletté kell bennük fejleszteni a tanulást, a permanens nevelésbe kell átvezetni, akkor éppen az önálló egyéni tanulás ösztönzését hanyagoljuk el (hacsak nem arra gondolunk, hogy leckéket kell betanulni a másnapi felmondásra való tekintettel).

Az irányítottan folyó tanulás szerves része a folytonos értékelés és önértékelés, a kitűzött részecskék elsajátításának megállapítása érvényesen, megbízhatóan, megkülönböztető jelleggel. A tanuló az értékeléshez igazodva halad előre tanulmányában. Ennek a megállapításnak a hatálya kiterjed az osztályozásra is. Ha egyszer egy követelményrendszert megfogalmaztunk, akkor a pedagógiának a legjobb feltételeket kell biztosítani ahhoz, hogy a tanulók a megkívánt teljesítményeket elérjék. Ha ez nem következik be, akkor javítanunk kell — vagy meg kell változtatni a követelményrendszert. Az iskola nem lehet az az első munkahely, melyben a jövőre felnőtt hozzászokik ahhoz, hogy hiányos teljesítményét az intézmény eltakarja vagy mint elégséges teljesítményt igazolja.

Már az eddigiekből megállapítható, hogy amikor azt jelentettük ki, hogy az iskola a gyermekért van, akkor nem a gyermekközpontúságot képviseltük a régi értelemben. A társadalom számára nevelünk úgy, hogy mindenkinek a neki való segítséget adjuk meg. Erre a segítségre a tanulónak a következő iskolája és jövőre életpályája megválasztásánál is szüksége van.

Ma az esetek egy tekintélyes részében a szülői elvárások és becsvágy, a véletlen, meglévő kapcsolatok alapján válogatódhatnak ki a fiatalok jövőre hivatásukra, az azt előre körülhatároló iskolára.

Nem kielégítően megoldott problémáinkat természetesen lehetne bővíteni, rendszerezni. Beszélhetnénk a szülők és az iskola nevelői felelősségének nem kielégítő megosztásáról; a neveléshez szükséges idő, türelem és megértés elégtelenségéről; a nélkülözhetetlennek ítélt ismeretanyag folytonos és gyors növekedéséről; az új módszerek és eszközök hiányos igénybevételéről; az értékelés egyenlőtlenségéről; az orientáció hiányáról és az iskolaválasztás, a felvételi vizsgák feltételeinek és módszereinek javításáról.

De ha az iskola itt vázolt problémáit megoldottaknak is tételeznék fel, akkor is számolni kellene két tény következményeivel: az első az, hogy nincsen olyan

tudás, mely néhány év alatt ne évülne el, nincsenek lezárt tanulmányok, nincsen az életnek olyan szakasza, melyben befejezetten, további tanulás kényszere nélkül léphetünk át egy hivatás teljesítésébe; a második ebből kifolyólag az, hogy az iskolának régi, az élettől sokszor elzárkózó, a személyiség fejlődésében valamilyen befejezettségre törekedő szemlélete már nem tartható fenn.

Ezzel a megállapítással térhetünk át saját problémáink felől a Nemzetközi Nevelésügyi Év indokolására, majd annak kiemelt témája, a permanens nevelés részletesebb elemzésére. A permanens nevelés ugyanis az egyetlen mai hipotézis, melynek igazolódása lehetővé tenné az iskola új rendjének és menetének kidolgozását, minden korú tanuló mentesítését a túlterheléstől, olyan gyermeki és ifjú élet kialakítását, mely nem lenne mentes a műveltségért meghozandó erőfeszítések től, de ezeket az erőfeszítéseket egyenletesen oszthatná meg, időt hagyva a játékra és a sportra, a kedvvel végzett mesterkedésre és művészkedésre, az irodalom olvasására, a társas életre stb.

2. A Nemzetközi Nevelésügyi Év

Ismeretes, hogy a Nemzetközi Nevelésügyi Évet az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése hirdette meg 1970-re. Nyilvánvalónak tekinthető az is, hogy a nevelésnek a világérdeklődés előterébe való állítása mögött komoly gondok húzódnak meg. Ezeket csak néhány számadattal jellemezzük abban a feltételezésben, hogy az olvasó ezeket együttlátja majd az 1. pontunkban említett problémákkal.

Mindenekelőtt azt a zavaró tényt érdemes fontolóra venni, hogy példa nélkül megnőtt a fiatalok aránya a világ össznépességén belül. A 24 éven aluliak a világ népességének 54%-át, tehát abszolút többségét alkotják. Afrikában, Ázsiában és Dél-Amerikában az arány 60%. Olyan korban, melyben az össze nem egyeztetett információk valóságos áradata éri ezeket a fiatalokat, és sem a családfő, sem a tanító vagy tanár nem tekintély a régi értelemben (példakép, eszmény), ez a jelenleg minden figyelmet megérdemel.

Fennállnak továbbá következményeikben nehezen mérlegelhető kiegyenlítetlenségek. Egyrészt igaz, hogy a nevelés terén minden állam „fejlődő”, de korántsem azonos értelemben. Az elmúlt 15—20 évben meghozott nagy erőfeszítések elvezettek ahhoz, hogy a világon a megfelelő évfolyamok 74%-a látogatja az elemi, 22%-a a középiskola és 4%-a a felsőfokú (egyetemi) oktatási intézményeket. Tény az is, hogy 1957-től napjainkig az analfabéták aránya 44%-ról nagyjában 33%-ra csökkent, de a népszaporodás emelkedése következtében ez az eredmény az 1957-ben 700 millió analfabéta helyett ma 750 millió körüli analfabétát jelent. A megfelelő korosztályok 26%-a pedig még mindig nem jut iskolához.¹

Ilyen kiegyenlítetlenségek észlelése indította az UNESCO-t arra, hogy a Nemzetközi Nevelésügyi Év feladatait három alapelv érvényesítése köré összpontosítsa:

a) A nevelést a legtágabb értelemben kell felfogni, úgy, hogy minden típusú alakítást felöleljen; azt a szemléletet kell általánossá tenni, hogy a nevelés nem fejeződik be az iskola — beleértve az egyetemet is — utolsó évfolyamával, hanem az ismeretszerzés és a személyiség alakulása az egész életen át tartó

¹ GREENOUGH RICHARD: Pourquoi une Année internationale de l'éducation? *Chronique de l'Unesco*, 1969. No 4. 13—137. 1.

folyamat (*René Maheu* szerint „nem előkészítés az életre, hanem az élet egy dimenziója”).²

b) Bár a Nemzetközi Nevelésügyi Évben a javasolt feladatokat minden országban nemzeti szinten kell végrehajtani, kifejezésre kell juttatni az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerepét, és világosan érzékeltetni kell a nevelésnek azt az oldalát, mely mint lényeges hozzájárulás bizonyított szerepet játszik a gazdasági és társadalmi fejlődésben.

c) Az elérendő konkrét cél a kormányok és a nemzetközi szervezetek ösztönzése mind a gondolkodás és tervezés, mind a tényleges cselekvés terén.

Azok a fő — vagy prioritást élvező — témák és feladatok, melyeket az UNESCO 15-ik közgyűlése a Nemzetközi Nevelésügyi Év számára kijelölt, elég világosan szemléltetik a különböző fejlettségű és beállítottságú országok problémáinak sokrétűségét; a tizenkét téma a következő:

- a) A felnőttek számára a nekik való oktatás megvalósítása.
- b) A lányok és asszonyok nevelés előtti egyenlőségének biztosítása.
- c) A fejlődéshez szükséges közép- és felsőszintű szakemberek képzése.
- d) A középfokú és a felsőoktatás demokratizálása.
- e) Áttérés a szelekción alapuló nevelésről a tömegnevelésre, nem kényszerítően érvényesülő orientáció beiktatásával a középiskolákban és a felsőoktatásban.
- f) Mind az általános, mind a szakirányú nevelés hozzáigazítása az új világ követelményeihez, különösen falusi környezetben:
- g) A neveléstudományi kutatás fejlesztése.
- h) A pedagógusok képzésének és továbbképzésének tökéletesítése.
- i) A nevelés technikájának megújítása a korszerű módszerek és eszközök felhasználása útján.

j) A permanens nevelés megszervezése.

k) Az újításra irányuló törekvések egyeztetése a hagyományokkal és a már kialakult értelmi és erkölcsi állapottal.

l) Az etika normái tiszteltének kifejlesztése, főleg a fiatalok erkölcsi és állampolgári nevelése útján, hogy közelebb kerüljünk a nemzetközi megértés és a világbéke biztosításához.³

Eddigi tájékozódásunk szerint a permanens nevelés bizonyult annak a témának, melynek világszerte különös figyelmet szenteltek. Fogalmának tisztázása közelebb vezethet egész mai nevelésünk kritikai ártértékeléséhez.

3. A permanens nevelés

A permanens nevelés fogalma lényegileg akkor vált mindenki számára érthetővé, mikor bebizonyosodott, hogy a nevelés nem szorítható össze egy adott életkor határai közé, hanem kiterjed az egész életre. Maga a tény természetesen nem új, de váratlan feladat elé állít a megfelelő következtetések levonása. Mit jelent az egész eddigi nevelés szempontjából a viszonylag lezárt iskolai és egyetemi tanulmányok beiktatása olyan átfogó rendszerbe, melyben az iskolán kívüli és a felnőttnevelés is teljes súllyal érvényesül?⁴

² MAHEU, RENÉ: Message du Directeur général pour le nouvel an 1970. *Chronique de l'Unesco*, 1970. No 1. 3 - 4. l.

³ L'annuée internationale de l'éducation, 1970. *Perspectives de l'Éducation*, 1969. No 2. 2—3. l.

⁴ MAHEU, RENÉ: Crise de l'éducation, crise de civilisation. *Chronique de l'Unesco*, 1969. No 5. 169—181. l.

A nevelés tervezésével foglalkozó egyik UNESCO-rendezvényen olyan határozatot fogadtak el, mely egyértelműen leszögezi, hogy a nevelés folyamatának szünet nélküli újraértékelése nélkül a nevelés tervezése nem válhatik az általános fejlődés hatékony eszközévé. A nevelés tervezésénél pedig számításba kell venni, hogy

„a nevelés permanens tevékenység, mely az élet egész tartalma alatt folyik, és nem fogható fel csak az iskolai tanítás korlátai között. A nem iskolai tanításban való részesedés mértéke folyton nő: mind a fejlődő országokban, melyekben bizonyos típusú közösségi tevékenységek eredményesen helyettesíthetik az iskolai nevelést, mind a fejlett országokban, melyekben egyre nagyobb számú személy használja fel az egyén számára kidolgozott nevelés — például a programozott tanítás — által nyújtott lehetőségeket. Egyébként a nevelésnek általánosnak kell lennie, és számolnia kell a fejlődés sok olyan oldalával, melyet segítenie kell.”⁵

Az UNESCO egy szakembere a következőképpen fejti ki a permanens nevelés jelentését:

A permanens nevelés egybehangolt rendszerén belül a teljes értelemben vett nevelés az iskolás kor után, az egyetemi éveket követően kezdődik, mikor az egyén saját maga veszi át nevelésének irányítását, mert már eléggé motivált az önálló tanulás és az önképzés folytatásához. Az eddigi kezdeti — az iskolákban folyó — nevelés korántsem az ismeretszerzés leglényegesebb ideje már, hanem egyfajta előjáték. Sokkal kevésbé fontos például a nagytömegű ismeretek, mint az egész élet folyamán szükséges kifejezés és közlés eszközeinek nyújtása a jövőbeni felnőtt számára. A hangsúlynak át kell helyeződnie a nyelvvél való bánni tudásra, a figyelem és a megfigyelő-képesség kifejlesztésére, az adatok megszerzésének, ellenőrzésének tudására (tájékozódás: hogyan? hol?), továbbá a csoportban való munka megszokására. A felnőtt korra kiterjesztett széles körű és hatékony nevelésnek a létezése visszahatólag befolyásolja majd a pedagógiai gondolkodást és gyakorlatot előbb az egyetemen, utána lefelé haladva a közép- és elemi iskolában; kihat a családra és arra az egész környezetre, melyben a nevelői erőfeszítés érvényesül.⁶

Jól látható, hogy annak a törekvésnek az általánossá válásáról van szó, melyet már régebben mint a tanulás és a gondolkodás megtanítása, az elengedhetetlen eszközi ismeretek biztosítása elsőségét fogalmaztunk meg, kiegészítve azzal a tőbblettel, melyet az iskolák számára az életben való továbbtanuláshoz szükséges állandó vagy mindig megújuló motiváció forrásainak megteremtése jelent. Megérthető természetesen az is, hogy elégséges tapasztalat hiányában a felelős döntésre illetékesek még visszariadnak az új útra való rátéréstől. Mind többet beszélünk a permanens nevelésről, és az iskola szervezete és belső élete alig változik. Ez a legelső tanulmányozandó problémánk. Csak világosan megfogalmazott hipotézis alapján lehet vizsgálat tárgyává tenni azt a második kérdést, milyen lenne a hatása a megvalósuló permanens nevelésnek a köznevelésre fordított költségek emelkedésére.

⁵ ADISESHIAH, MALCOLM S.: Les perspectives de l'éducation permanente. *Chronique de l'Unesco*, 1969. No 2. 51—56. l.

⁶ LENGRAND, PAUL: Les significations de l'éducation permanente. *Chronique de l'Unesco*, 1969. No 7—8 263—271. l.

Részben a permanens nevelés jelentésének jobb megvilágítása, részben annak szemléltetése céljából, hogy mennyire megegyezik eltérő társadalmi berendezkedésű országok felfogása a permanens nevelésről, összefoglaltuk egy Herceg Noviban (Jugoszlávia) megtartott regionális UNESCO-értekezlet eredményeit. Az értekezleten kívülünk Ausztria, Bulgária, Olaszország, Románia és Törökország képviselői vettek részt. Az elfogadott határozat főbb pontjai a következők:

1. Mai világunkat a tudomány és a technika által előidézett alapvető társadalmi és gazdasági változások jellemzik. Az ember azon jogának gyakorlása, hogy részt vegyen közösségének életében, személyesen is hozzájáruljon annak fejlődéséhez (a társadalmi munka útján), megköveteli a társadalomtól, hogy minden polgára számára eltérő szinteken biztosítsa a permanens nevelésben való részesedést; ez egyszerre áttekinthető és egyénhez igazodó, általános és szakirányú.

2. Annak érdekében, hogy a permanens nevelés betölthesse rendeltetését, a tudomány eredményein kell alapulnia, a tudományos és technikai forradalom egyéb tényezőivel kölcsönhatásban kell lennie, ténylegesen permanensnek kell lennie.

3. A permanens nevelés fogalma új távlatot nyit meg a művelődéspolitiká, az iskolaszervezeti tervezés előtt, aminek mind társadalmi, mind tudományos következményeivel számolni kell.

4. A permanens nevelés fogalmának teljes és helyes értelmezése ráirányítja a figyelmet azoknak a feltételeknek a megteremtésére, melyek alkalmasak a nevelési folyamat beiktatására a társadalmi tevékenység más átfogó köreibe. A munka és a nevelés közti kapcsolatok létesítése kedvező lehetőségeket nyújt a permanens nevelés elvének érvényesítésére.

5. A permanens nevelés megvalósításának alapfeltétele a nevelés és oktatás hagyományos rendszerének teljes újjáalakítása, céljainak és tartalmának korszerűsítése, módszertani alapjainak módosítása, a tanítók és tanárok képzési és továbbképzési rendszerének megváltoztatása, az ismeretek és képességek mérésének és értékelésének új alapokra helyezése.

6. A permanens nevelés körébe az ismeretszerzés változatos formái tartoznak: a rádió, a televízió, a programozott tanítás, a levelező tanfolyamok, a tanítás technikai eszközei stb. együttes igénybevételük lényeges feltétele a permanens nevelés eredményességének.

7. A permanens nevelés kiterjesztése az egész népességre — és nem csupán annak aktív hányadára — magával hozza a számolást az átlagos életkor meghosszabbodásával, a gondoskodást a népesség azon részéről is, mely életkoránál fogva csak csekélyebb részt vállal a közösség tevékeny életében.

8. A permanens nevelés kedvezőbb feltételek megteremtését kívánja meg az egész nevelési és oktatási rendszer fejlesztése számára: nem valósítható meg tehát előre megszabott időn belül. A fokozatos megvalósítás útjára kell tehát lépni.

9. A permanens nevelés fogalmának elméleti kidolgozásához és elterjesztéséhez a tagállamokon belül, de az UNESCO-ban is, főleg a Nemzetközi Nevelésügyi Év keretében nagy mértékben járulhat hozzá a tagállamok önálló és egymással egyeztetett közös tevékenysége:

a) A már leírt megállapítások alapján az UNESCO nemzeti bizottságai felhívhatják országuk illetékes és felelős szerveinek figyelmét a permanens nevelés fogalmának és megvalósításának fontosságára, időszerűségére; maguk is erősebben bekapcsolódhatnak a permanens nevelés elméleti tartalmának elmélyítésére irányuló munkálatokba, a megvalósítás segítésébe, a permanens nevelésbe

beiktatható különböző tanítási formák kialakításához szükséges összegek megszervezésébe; tevékenyen mélyíthetik el és szélesíthetik ki az országok közti eszme- és tapasztalatcserét, az együttműködést a permanens nevelésért való munkálkodás terén.

b) Az UNESCO Nevelési Szekciójától azt lehet elvárni, hogy bátorítsa és segítse olyan regionális értekezletek megtartását, melyeken az olyan országok szakemberei keresnének gazdaságos megoldásokat a permanens nevelés érdekében, melyeknek problémái nagyjában egyezők.

c) Kívánatos, hogy az UNESCO-nak mind a Természettudományos, mind a Kulturális Szekciója különleges figyelmet szenteljen a permanens nevelésnek, tekintettel arra, hogy megvalósulása a természettudományos ismeretanyag új elosztását és az ember minden adottságának kiművelését ugyanúgy megkívánja, mint az információt nyújtó összes eszköz — beleértve a tömegközli eszközöket is — egybehangolt felhasználását.

Elmondható, hogy az egész értekezletet annak a felismerése jellemezte, hogy folytonos mélyreható — gyakran forradalmiaknak minősített — változásokat hozó korunkban, mely példátlan abban az értelemben, hogy nem látjuk pontosan előre, milyen jövőbe vezetjük be tanítványainkat, alig van más lehetőségünk mint a permanens nevelés felé való fordulás. Odaadón kell keresnünk tehát annak a módját, hogyan valósíthatjuk meg azt, aminek fontosságát felismertük. A nevelésben a megvalósulás akkor is lassú, ha sietünk.

Mint a permanens nevelés körébe tartozó vállalkozást, ismertetünk még egy olyan folyamatban levő munkát, melyet az OPI didaktikai tanszéke a Magyar UNESCO Bizottsággal, a Televízió és az Iskolatelevízió szerkesztőségével együtt tervezett meg. A munka terve a következő:

1. *A terv címe:* „Az iskolában tanítják, de a felnőttek számára is fontos.”
2. *A terv célja:* A permanens nevelésen belül azoknak a hatékony megoldásoknak a keresése, melyek a szülők (felnőttek) számára is hozzáférhetővé teszik az iskolában újonnan tanított, de a felnőttek számára is fontos anyagokat vagy anyagrészeket.
3. *A terv indokolása:* A tudomány, a technika, az életforma rohamos fejlődése és átalakulása azzal a következménnyel jár, hogy egyrészt a felnőtteknek az iskolákban szerzett ismeretei évnél hamar, másrészt az iskolák az eddiginél gyorsabban iktatják be tanterveikbe a jelen és a jövő megértéséhez szükséges új felismeréseket. Az iskolák mai tanítási anyagában tehát számos olyan rész van, melyet a felnőtteknek (szülőknek) a gyermekekkel és az ifjakkal együtt lehet és tanácsos tanulmányozniuk: ezekre a permanens nevelés folyamán különösen tekintettel kell lenni.
4. *A terv megvalósítása:* Az Országos Pedagógiai Intézet didaktikai tanszéke szakemberekkel folytatott előzetes megbeszélés alapján és az Iskolatelevízió, továbbá a nem iskolásoknak szóló televízióadások szerkesztőivel együttműködve három jellegzetesnek tekinthető anyagrészt választ ki és dolgoz fel. Ilyenek lehetnek:

a) egy lényeges felismerés a természettudományok köréből (pl. a biokémiából),

b) egy probléma a családi életre való felkészítés köréből (pl. a családtervezés),

c) egy téma az irodalmi-esztétikai nevelés köréből.

A kiválasztott anyagrészt filmre felvéve dolgozzák fel.

Az adást először az Iskolatelevízió sugározza műsorában, annak tartalmát a pedagógusok megfelelően előkészítik, majd a vétel után megbeszélik növendékeikkel. Ezután az adást a felnőtteknek szóló televízió megfelelő időben megismétli: azt a szülők iskolás gyermekeikkel együtt tekintik meg, majd szintén megbeszélik.

5. *Feldolgozás, értékelés*: A tervet kidolgozó és végrehajtó munkabizottság megfigyeléseket és kikérdezéseket iktat be már az anyag kidolgozása közben, majd az egyes adásokat követően legalább háromféle módon:

a) Kevés, előre megválasztott pedagógustól, felnőttől és tanulótól a vétel után kér távbeszélőn rövid tájékoztatást a műsor közvetlen hatásáról.

b) Szintén kisszámú felnőttel és tanulóval beszélgetést folytat az adás értékéről, a választott megoldások alkalmasságáról, a kívánt változtatásokról.

c) Kérdőívek segítségével kísérli meg megállapítani — nagyobb számú néző bevonásával — a tanítás eredményességét, főleg a felnőttek elvárásait, kritikáját, beállítottságát stb. az ilyen tanítással kapcsolatosan.

6. *Várt eredmény*: Három olyan — bizonyos szempontból tipikusnak tekinthető — film, mely bárhol felhasználható, és amelynek eredményességét előzetesen próbának vetettük alá; valamint a vizsgálat hipotézisét, a tervezésnél figyelembe vett szempontokat, a végrehajtás módját és az értékelés kritériumait és eredményeit összefoglaló nyomtatott kis könyv, melyet a magyarokon kívül angol nyelven is megjelentetünk.

Tájékoztatásunknak nincs befejezése. Az 1970-es évet a gondok és a remények együtt emelték Nemzetközi Nevelésügyi Évvé. Javasolt témái közül a permanens nevelés felé fordult a világ minden népének érdeklődése. Az egyetlen olyan kiútnak tűnik, mely emberségesebb iskolázáshoz és tartalmasabb felnőtt élethez vezet. Megvalósítása még sok áldozatot kíván a gyermekek nevelése terén, és nagy bizalmat a magát folytonos önnevelés útján alakító emberben.

Арнод Кушиш

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ГОД

Автор показывает основные цели года педагогики, подходя к ним с позиций характерных для венгерской педагогики проблем, и детально анализирует одну из важнейших тем вопрос о перманентном воспитании. Теория о перманентном воспитании единственная современная гипотеза, подтверждение которой на практике создало бы возможность для: разработки новой структуры процесса школьного обучения, освобождения школьников всех возрастов от чрезмерной нагрузки, формирование такой жизни для детей и юношества, в которой равномерно распределялись бы во времени усилия, затрачиваемые на учебу, оставалось бы достаточно времени для спорта, игр, чтения, для других любимых детьми занятий, для искусства, для жизни в коллективе и пр. Перманентное воспитание в данный момент кажется единственным путем, ведущим к более гуманному школьному обучению и более содержательной жизни во взрослом возрасте. Разработка первых шагов в этом направлении — одна из важнейших задач Международного года педагогики., каким был объявлен 1970 год.

ÁRPÁD KISS

THE INTERNATIONAL YEAR OF EDUCATION

The author presents the principal objectives of the International Year Education in their connections with our own actual problems, and gives a detailed analysis of its special theme: permanent education. Permanent education is, namely, the sole hypothesis of our days which, if proved to be correct, would permit the elaboration of a new order and-course of schooling, the release of the pupils of any age from overwork, the formation of a life for children and youth free from efforts exerted for culture, however dividing these efforts uniformly, leaving time for playing and sports, for willingly practised amateur art and manual skills, for reading good literature, for social life, etc. Permanent education seems to be the sole expedient to lead toward a more human way of schooling and a more valuable adult life. The elaboration of its first steps is one of the main objectives of the 1970 International Year of Education.